

12e JAARGANG
NUMMER 8
SEPTEMBER 1976

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

*Bij elke bijzondere handeling
gaat het denken aan het doen
vooraf. Bij het handelen van
klassen of massa's blijkt de
betekenis van het handelen
pas achteraf. Hier gaat de
daad vooraf aan het begrip.*

Th. Maassen

DAAD EN GEDACHTTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

I N P A R T I J K E U K E N S R U I K T H E T
N O G A L T I J D N I E T Z O L E K K E R

In lijnrechte tegenstelling tot wat zij zelf om het hardst beweren hebben noch partijen noch zogenaamde voorhoedegroepen met de strijd van de arbeidersklasse tegen het kapitaal ook maar iets te maken. Het is onbetwistbaar, dat de proletarische klasseworsteling organisatie vergt. Maar de organisatie waarom het daarbij gaat, is die welke in de strijd tot leven wordt gewekt en direkt aan de behoeften van de strijd is aangepast. De klassenstrijd vereist een klasse-organisatie. Die klasse-organisatie, zoals men haar in de praktijk telkens opnieuw tot stand ziet komen, vertoont een structuur, die volledig afwijkt van de structuren der burgerlijke samenleving. Het is bovenal een organisatie van-onder-op, een vorm van organisatie, die de actieve deelneming van alle betrokkenen mogelijk maakt; een organisatie van zodanige aard, dat zowel de besluitvorming als ook de uitvoering der besluiten onder voortdurende controle van iedereen staat. Het is in één woord: geen organisatie vóór de arbeiders, maar een organisatie vān de arbeiders.

De scherpe tegenstelling tussen organisaties vóór de arbeiders en allerlei typen van organisatievormen van de arbeiders zélf heeft niet altijd bestaan om de eenvoudige reden, dat de organisaties vóór de arbeiders van veel ouder datum zijn. Zolang er gestreden werd om - wat men wel genoemd heeft - de emancipatie van de arbeidersklasse, zolang haar burgerlijke rechten als bijvoorbeeld het kiesrecht en zolang bepaalde waarborgen tegen een roofbouw op de arbeidskracht nog veroverd moesten worden, zolang de sociale wetgeving (langs parlementaire weg) nog moest worden aangepast aan de behoeften van de moderne industriële ontwikkeling, zolang waren partijen de aangewezen organen om d i e strijd te voeren. Van het ogenblik af echter dat de arbeiders weliswaar volwaardig deel van de burgerlijke maatschappij waren geworden, maar niettemin juist als gevolg daarvan hun w e z e n - l i j k e tegenstelling tot die samenleving hoe langer hoe duidelijker aan de dag trad, maakte de worsteling voor hun burgerlijke rechten plaats voor een totaal ānder soort strijd, waarvoor de partijen ongeschikt waren. Van

dat moment af deed zich het verschijnsel voor dat men het best kan aanduiden als: een crisis van het partijwezen.

Aan pogingen die crisis te overwinnen heeft het niet ontbroken. Zodra de ongeschiktheid van de oude partijen voor de nieuwe strijd zichtbaar werd zijn er pogingen in het werk gesteld om nieuwe partijen op te richten die wél voor die taak berekend zouden zijn. Daaraan lag de gedachte ten grondslag dat de crisis niet aan de partijen als zodanig, niet aan de partijstructuur, niet aan de partij als organisatievorm, moest worden geweten, maar aan de leiders ofwel aan wat werd aangeduid als: hun reformistische instelling of hun reformistische theorie. Al die nieuwe partijen waren, zo bleek na korter of langer tijd, evenzovele mislukkingen. Als "revolutionaire" partijen dienden zij zich aan, als organisaties, die als "de voorhoede van het proletariaat" werden gedefinieerd - en die zich op die hoedanigheid, die ze zichzelf hadden toegedicht lieten vóórstaan - maar zij waren in feite niets anders dan anachronismen zonder enig perspectief. Uit het ontbreken van ieder perspectief, uit de omstandigheid, dat bij de van een steeds grotere betekenis wordende zelfstandige aktie der arbeiders voor hen geen enkele taak was weggelegd, vloeyde onvermijdelijk voort, dat hun ondergang zich al aandiende nog voor zij tot volle wasdom waren gekomen. Voor zover het geen doodgeboren kinderen waren, waren het tot sterven gedoemde kinderen van het kapitalisme en zij droegen niet bij tot een organisatie van de arbeidersstrijd maar tot de des-organisatie daarvan.

De nadelige gevolgen daarvan ondervond niet slechts de strijdende klasse, maar ondervonden al evenzeer de partijen zelf. Onder het ongunstig gesternte der overbodigheid geboren werden zij door de maatschappelijke verhoudingen tot een armetierig bestaan gedwongen, waarin voor fascinerende resultaten geen enkele plaats was, des te meer echter voor onderling gekrakeel en voor praktijken, die in flagrante strijd waren met de luidkeels van de daken geschreeuwde doeleinden of idealen. Alles wat gewoonlijk verstaan wordt onder "interne verdeeldheid" of "partijkonflikten" is op déze positie van de partijen in de maatschappij van onze dagen terug te voeren. Niet omdat zij door twisten verscheurd worden gaan zij te gronde, maar omdat zij ertoe veroordeeld zijn te gronde te gaan worden zij door partijtwisten verscheurd. En altijd weer doemt achter al die partijtwisten de diepe en fundamentele tegenstelling op tussen hun burgerlijke organisatievorm en de werkelijke strijd die de arbeiders in het kapitalisme gedwongen zijn te voeren. Waaraan zij kapot gaan is de maatschappelijke realiteit en gemeten aan die realiteit neemt hun werkelijk optreden groteske, belachelijk aandoende vormen aan, vormen waarom men zou kunnen schateren indien het, vanuit de gezichtshoek der arbeiders bekeken niet zo'n treurige geschiedenis was.

Niet altijd is de sfeer van ondergang, die in alle zogenaamd "revolutionaire" partijen heerst, te bespeuren. Want die partijen doen krampachtige pogingen iets anders te schijnen dan zij werkelijk zijn. Naar buiten wordt de schijn van de eenheid gehandhaafd; bij hun openbaar optreden hanteren de partijen zonder uitzondering, maar de kleine meer nog dan de grote, hoofdzakelijk de bluf. Een enkele keer echter wordt, wanneer het onderling gekrakeel of de interne kritiek en discussie met grote felheid opstaat, iets merkbaar van hetgeen zich daar in de keuken afspeelt. Dan konstateert men dat het in al die partijkeukens bepaald niet zo lekker ruikt.

Een kras voorbeeld daarvan vernamen wij onlangs van iemand, die vol idealisme tot een dergelijke partij toetrad, maar al spoedig moest ervaren

dat het in 'n dergelijke organisatie allerminst gaat om een zinvolle benadering der huidige maatschappelijke problemen en dat voor degenen die daar wél naar streven geen enkele uitingsmogelijkheid open staat. In zo'n partij is discussie taboe, is het er op na houden van een afwijkende mening niet slechts ongeoorloofd, maar verdacht. Het kostbaarste goed wat zo'n partij bezit is de "partijdiscipline" en partijdiscipline betekent: bek houden en doen wat de leiding zegt.

Wij laten hieronder de betrokkene zélf aan het woord door de meest frappante passages weer te geven uit een uitvoerig schrijven, waarin de opgedane ervaringen worden vermeld. Wij houden het niet voor nodig de naam van deze betrokkene te vermelden. Voor onze lezers moge het voldoende zijn, dat ons niet slechts die naam bekend is, maar dat wij die betrokkene ook persoonlijk kennen. De partij waarom het gaat is de Socialistische Partij, die het blad "Tribune" uitgeeft. Maar wie ons tot dusver gevolgd heeft zal het duidelijk zijn, dat het naar onze overtuiging ook best een andere partij zou hebben kunnen zijn. Want de zaak waarom het gaat is karakteristiek voor al dit soort partijen en bepaald niet voor de SP alleen. Het is om die reden dat wij uit de bewuste brief hier citeren. Niet om een toevallige privé-ervaring gaat het, maar om een algemene waaruit algemene konklusies zijn te trekken. De lezer oordele zélf:

... 'Mijn belangrijkste konklusie toen ik uit de partij stapte was wel, dat het in de SP praktisch onmogelijk was er kritiek of verschillen van opvatting op na te houden. Niet dat een "rode veiligheidspolitie" je het leven dan zuur begon te maken met dreigementen van verbanning naar Rottumeroog. Nee, het ging allemaak wat subtieler, zonder geweld en vooral: het ging niet bepaald op een doorzichtige manier. Ik heb de eer gehad door SP-leden bespionneerd te worden (fraktievormingssnuffelarij), er werd achter mijn rug over mij gepraat (wat denk jij: zou het een trozkistische spion zijn? Echt waar gebeurd.)...

... Achteraf bezien besef ik beter waarom het in de SP - uiteraard - formeel mogelijk is om anders te denken, maar praktisch een onmogelijkheid. Je zou de reden daarvan als volgt kunnen samenvatten: een partij - die om haar bestaan te kunnen blijven rechtvaardigen de werkelijkheid moet negeren die spot zowel met haar ideeën als met haar praktijk - kán niet anders zijn dan niet-principieel, opportunistisch, sektarisch en dogmatisch. Discussie wordt belemmerd door een soort strijd voor het bestaan van de partij waarvoor alles moet wijken, kritiek en andere meningen. Tenslotte moeten de partijleden die het niet eens zijn met de meerderheid, de onbekende meerderheid, ophoepelen...

... Discussie... moest binnen de partijkring beperkt blijven; Over interne meningsverschillen mocht met buitenstaanders niet worden gepraat.... Verder zorgde het 'demokratisch centralisme' ervoor dat we nooit iets te horen kregen over meningsverschillen en kritiek van andere afdelingen. 'We vinden het niet nodig dat foute meningen en kritiek de andere leden voorgescheteld worden; wat hebben ze daar ook aan, nietwaar?'....

... Uit wat er van de discussies in de afdelingen overblijft na de filters van de distriktsvergadering en de vergadering van het centraal comité is voor mij komen vast te staan dat deze filters het goede in de kritiek er uit halen.... Van de redenen voor het vertrek van de leden blijft na de interpretatie door een ledenvergadering, een politiek sekretaris of een distriktsvergadering weinig over...

... De eenheid naar buiten geldt ook tussen de verschillende delen van de partij zelf: het centraal comité tegenover de afdelingen, het afdelingscomité tegenover de afdeling, enz. Een maximum aantal mensen moet zich aanpassen omdat het nu eenmaal moet terwille van de eenheid naar buiten. Met abstrakties smijten is bepaald de sterke zijde van de SP en de leden trappen er in. Voor SP-ers zijn abstrakties als verleidelijke mooie vrouwen, waardoor ze dan ook versierd worden. Andere mensen komen tot de ontdekking dat die simpel mooie vrouwen niet altijd kunnen waarmaken wat ze suggereren, dat ze last hebben van puistjes en thuis tien kinderen hebben zonder vader, enz. Maar de meeste SP-ers ontdekken de complexe werkelijkheid achter het schijnbaar simpele niet. Vandaar dat hun wereld wordt bewoond door simpele geesten, spoken die in werkelijkheid niet bestaan: voorhoede, massa-organisatie, bewustmaken, zonder partij geen geslaagde revolutie, enz. En tegen spoken is het moeilijk vechten.

... Op een gegeven moment heb ik het politiek bureau een brief gezonden. Dezelfde dag dat ze mijn brief ontvingen zijn de leden van het politiek bureau naar me toe gekomen. Eerlijk en goed gediskussieerd werd er niet. Tevoren was er 's ochtends een flink woordje gewisseld tussen de politiek sekretaris en mij over mijn brief.....: zomaar zonder de officiële paden te bewandelen contact opnemen met het politbureau. Stel je voor dat iedereen dat ging doen. Zo werd het letterlijk gezegd. Toen die avond het Politbureau binnenkwam kon er nog geen goedenavond af... de discussie kwam maar moeilijk op gang omdat ze geen tijd hadden gehad het stuk goed te lezen... Zij hoefden zich niet te verdedigen, ik moest maar bewijzen dat ik gelijk had... Hun antwoord kwam hierop neer, dat het doel de middelen heiligt en dat de partij het nut van een theorie, respectievelijk de theorie afmeet aan haar praktische bruikbaarheid voor de partij.... Eén van hun doodoeners: "Je bent niet voor niks lid van een partij, dan moet je ook doen wat er gezegd wordt."

... We hebben nog over China gepraat. Iemand van het Politbureau was er geweest en hij probeerde mij van het socialistisch karakter van China te overtuigen door te praten over magnifiek van binnen gelaste smalle buizen, het onderstel van een chinese metro en over 'dat je zo vrij met de mensen kon praten over wat zij als Chinees nou van de Culturele Revolutie vonden 1). Het eten was er ook lekker geweest. De Chinezen zijn hardstikke aardige mensen. En verder kwam hij niet.

Ik ben na deze discussie nog een kleine drie maanden lid gebleven maar toen heb ik er vanwege slapeloosheid een eind aan gemaakt..."

+ +
+

ONS KOMMENTAAR

kan kort zijn. De brief spreekt voor zichzelf. Wij vinden het begrijpelijk dat iemand die zich een tijdlang, tengevolge van welk misverstand dan ook, met een bepaalde organisatie verbonden heeft gevoeld, er van wakker ligt als het tot een breuk komt. Twee opmerkingen slechts tot "troost". Ten eerste: over het optreden van de SP ligt de arbeidersklasse bepaald niet wakker. Ten tweede: het optreden van de S.P. bezorgt ook de partijbestuurders geen slapeloze nachten. Integendeel, ze dommelen rustig en zelfs de realiteit van de klassenstrijd vermag ze niet uit die dommel te doen ontwaken.

Zij hebben inderdaad geen oog voor de werkelijkheid. Maar de werkelijkheid wordt daar niet anders van.

- 1) Wij zouden wel eens willen weten in welke taal. Kende de man van het Politbureau Chinees en sprak hij Chinees met gewone mensen? Of sprak hij Engels met Chinese intellectuelen die ook Engels kenden? Of sprak hij met een "gewone" Chinees met hulp van een tolk die Engels kende en tegenover wie de "gewone" Chinees zo weinig kwijt wilde, dat de man van het Politbureau achteraf ook maar weinig te vertellen had? Of spraken ze daar met z'n allen "partij-Chinees"? Het laatste zou ons nog het minst verbazen.

=====

THEO VAN DEN HEUVEL GESTORVEN

Op 18 juli j.l. overleed na een korte ziekte onze makker Theo van den Heuvel. Op dat moment was het augustusnummer van "Daad en Gedachte" reeds gestencild. 't Was ons onmogelijk daarin nog enkele woorden aan zijn nagedachtenis te wijden. Het is ons een behoefte, dat op deze plaats alsnog te doen. Want in Theo van den Heuvel heeft de redactie van dit maandblad een trouw en toegewijd vriend verloren op wie zij onder de moeilijkste omstandigheden bleek te kunnen rekenen en van wie zij bijzonder veel steun heeft ondervonden. Hij is 84 jaar oud geworden.

Trouw was één van Theo's kenmerkendste eigenschappen. Zijn leven lang heeft hij met onwankelbare overtuiging vastgehouden aan zijn reeds vroeg verworven inzicht, dat de bevrijding der arbeidersklasse slechts het werk van de arbeiders zélf kan zijn, dat noch partij noch vakbeweging een positieve rol kunnen vervullen in de proletarische klassenstrijd, dat het socialisme niets anders is dan de opheffing van de loonarbeid en dus de verovering van de staatsmacht door een zogenaamde revolutionaire organisatie, welke als de verwezenlijking van het socialisme wordt gepresenteerd, niets anders betekent dan staatskapitalisme. Opheffing van de kapitaalsverhouding, dat betekende voor Theo van den Heuvel dat in de plaats van de kapitalistische staat de associatie van vrije en gelijke producenten treedt. Hij stond te vast in zijn theoretische schoenen om zich van de wijs te laten brengen door schreeuwerige marktkooplieden, die aftrek dachten te vinden voor onderdrukking en uitbuiting zodra zij die maar voorzien hadden van een ander etiket.

Die theoretische schoenen had Theo van den Heuvel zich al op jeugdige leeftijd aangemeten. Zij zaten hem als gegoten, maar men zag er weinig van doordat hij allerm minst de behoefte voelde om ze telkens weer glanzend op te poetsen. Bescheidenheid was een tweede eigenschap die hem karakteriseerde. Hij deed er meestal het zwijgen toe wanneer de loop van een discussie zodanig was, dat hij het niet nodig achtte in te grijpen. Als hij zijn mond open deed werd hij te vooonlijk de spijker op de kop en bleek bovendien zijn kennis een beetje beperkt.

Voor de oorlog behoorde Theo van den Heuvel tot die verbeterde tegenstanders van leninistische humbug, die tenslotte in de G.I.C., de groep van internationale communisten, hun tehuis vonden. Na de oorlog werkte hij geruime tijd mee met de Spartacusbond, maar hij schaarde zich zonder enig

bedenken aan de kant van hen die begin 1965 "Daad en Gedachte" begonnen uit te geven toen zij in de loop van 1963 en 1964 hoe langer hoe meer met diverse Amsterdamse Spartakisten in theoretisch konflikt geraakten. Samen met de meesten hunner werd hij in december '64 uit de Spartacusbond geroyeerd.

Sindsdien heeft Theo van den Heuvel met grote regelmaat en zolang zijn persoonlijke omstandigheden en zijn gezondheidstoestand het gedoogden aan het werk van de groep "Daad en Gedachte" deelgenomen. De laatste jaren was hij niet meer in staat de redactievergaderingen of groepsbijeenkomsten te bezoeken. Maar hij blééf tot het einde toe het werk van onze groep van geringe afstand met de allergrootste aandacht volgen.

Op donderdag 22 juli is zijn stoffelijk overschot in het Amsterdamse crematorium "Westgaarde" verast. Bij die gelegenheid heeft één onzer enkele woorden gesproken en gekonstateerd, dat Theo van den Heuvel door hetgeen hij uit hart en hoofd steeds op anderen wist over te dragen niet voor niets had geleefd en dat hij zich bovenal onderscheidde door zijn verbondenheid met de arbeidersstrijd. Hij zou zichzelf géén andere lof hebben gewenst. Aan die woorden hebben wij niets toe te voegen.

=====

D E A A P U I T D E M O U W

In de afgelopen maanden hebben wij enkele malen aandacht besteed aan de zo op het eerste gezicht nogal scherpe kritiek die een tamelijk belangrijk deel van de Nederlandse vakbeweging op het kabinet Den-Uyl heeft uitgebracht in verband met 't door deze regering gevoerde loonbeleid. Afgaande op de publikaties in bladen als "De Vakbeweging" of "W.I.K." (het orgaan van de Industriebond N.V.V.) lag de konklusie voor de hand dat de Federatie van Nederlandse Vakverenigingen (d.w.z. FNV en NKV) bereid was het vanwege de aangekondigde loonmaatregelen - die het uitblijven van een centraal akkoord inhield en "de eigen verantwoordelijkheid van de vakbeweging zowel miskende als ondermijnde" - op een breuk met dit kabinet te laten aankomen. Er werd aan het adres van de regering tamelijk forse taal gebezigd en de vakbeweging schroomde daarbij niet met "akties" te dreigen. Wie zich daarbij mocht hebben voorgesteld dat de vakbeweging zich gereed maakte het scherpe zwaard van het stakingswapen te hanteren, moet van het wesen van de vakbeweging wel een totaal verkeerde voorstelling hebben.

De aap is inmiddels uit de mouw gekomen. De breuk met de regering is een feit, doch daarmee heeft de FNV nog allerm minst gebroken met de burgerlijke samenleving, waarvan zij een onlosmakelijk deel vormt. Op 19 juli verklaarde de FNV-voorzitter W. Spit, dat "de federatie géén stakingen tegen de loonmaatregel zal uitroepen of ondersteunen. Een kommissie uit het FNV-bestuur moet binnen enkele weken rapporteren wélke akties mogelijk gevoerd kunnen worden. Maar stakingen zijn daarbij nadrukkelijk uitgesloten, omdat de FNV daarmee een onrechtmatige daad zou plegen en voor de rechter zou kunnen worden gedaagd."

De bewuste woorden doen u ergens aan denken lezer? U hebt gelijk, de geschiedenis herhaalt zich, maar zoals doorgaans in een ietwat andere vorm. Destijds legde een vonnis van mr. Stheeman de - nog niet eens begonnen -

aktiviteit van de Industriebond lam; later was 't een vonnis van een Haarlemse rechter dat Groenevelt noopte een aktie bij de Hoogovens te beëindigen. In beide gevallen destijds en ook thans weer reikte de polsstok van de vakbeweging niet verder dan de grenzen der kapitalistische maatschappij. Destijds deden de arbeiders waartoe de Industriebond niet in staat bleek. In het geval van de aktie in Velsen en Beverwijk gingen zij tenslotte knarsetandend weer aan de slag. Wat er nu gebeuren gaat moet worden afgewacht. Maar in elk geval zijn de (burgerlijke) beperkingen van elke vakbewegingsaktiviteit voor de zoveelste maal duidelijk aan het licht getreden.

=====

EEN PAAR VOORLOPIGE OPMERKINGEN OVER DE STRIJD VAN DE POOLSE ARBEIDERS

Wij beschikken op dit ogenblik nog niet over voldoende gegevens om uitvoerig in te gaan op de strijd die de Poolse arbeiders deze zomer hebben gevoerd tegen het voornemen van de Poolse regering tot invoering van een aanzienlijke prijsverhoging. Wij weten dat zij een aktie hebben ondernomen, die in tal van opzichten te vergelijken valt met hun optreden van enkele jaren geleden toen in een reeks Poolse havensteden, maar ook elders in het land, het verzet losbarstte. Destijds zowel als nu ging de regering door de knieën, ditmaal nog sneller dan de eerste keer. Duidelijker nog dan in het begin van de jaren '70 was er sprake van het massale en spontane verzet van een gehele klasse. De kracht die de arbeiders ontwikkelden was dusdanig, dat de officiële instanties er weinig of niets tegen konden uitrichten. Zij zagen zich genoodzaakt te kapituleren. Vervolgens echter werden in tal van Poolse steden arrestaties verricht in arbeiderswijken en tot midden augustus toe sijpelden er berichten door over processen die tegen arbeiders werden gevoerd op grond van hun vermeend aandeel in de gebeurtenissen. Destijds had de opstand op de scheepswerven in Gdynia en andere kustplaatsen een dergelijke bittere nasleep. Herinneren wij het ons goed, dan was het aantal arrestaties destijds geringer. Wij hebben de indruk dat er thans meer processen tegen zogenaamde raddraaiers worden gevoerd. Daaruit zou kunnen worden afgeleid, dat de strijd van nu de Poolse heersers nóg meer schrik heeft aangejaagd dan die van destijds.

Zoals gezegd: de details zijn ons nog onbekend. Enkele jaren geleden bleek ons, dat in het bijzonder de Zweedse kranten omtrent gebeurtenissen in Polen buitengewoon goed geïnformeerd zijn, een omstandigheid die waarschijnlijk kan worden verklaard door een vrij druk scheepvaartverkeer tussen beide landen. Hoe het zij, wij hebben destijds uit diverse Stockholmse bladen heel wat belangrijke informatie opgestoken. Knipsels daaruit zijn ons ook ditmaal door Zweedse vrienden ter beschikking gesteld. Aangezien wij echter de Zweedse taal niet machtig zijn moeten wij - evenals de vorige keer - de bewuste stukken eerst door een bevriende relatie laten vertalen. Dat is op het moment dat wij deze regels schrijven nog niet gebeurd.

Dat wij op de jongste proletarische akties in Polen terug zullen komen, staat wel vast. Het weinige namelijk dat via de dagbladen ter kennis

is gekomen heeft iedereen wel duidelijk gemaakt, dat de betekenis ervan h^oog moet worden aangeslagen. Hier toch hebben we te maken met de strijd van een klasse, die als gevolg van de in Polen bestaande maatschappelijke en politieke verhoudingen geheel op z i c h z e l f is aangewezen. Niemand zal kunnen beweren, dat de een of andere voorhoede-groep het signaal tot het verzet heeft gegeven of daaraan leiding gaf. Er bestaat in Polen slechts één partij, de partij van de machthebbers. Er bestaat een vakbeweging, maar dat is de vakbeweging van de staat. Wij willen daarmee niet beweren dat de vakbeweging in West-Europa of de partijen alhier een instrument zijn, waarvan de arbeiders zich kunnen bedienen in de klassenstrijd. Maar het verschil bestaat hierin, dat partijen en vakbonden in het Westen de schijn op zich kunnen laden aan de kant van de arbeiders te staan. Iets dergelijks behoort in Polen tot de onmogelijkheden. Als het w^áar is, dat de Poolse arbeiders een onweerstaanbare macht hebben ontwikkeld - en die waarheid kan niet worden betwist - dan is het óók waar, dat zij dat gedaan hebben met geheel ándere middelen en methoden dan de klassieke methoden van de oude arbeidersbeweging. Klassenstrijd in Oost-Europa is alleen maar mogelijk als z e l f s t a n d i g e klassenstrijd. Iedere keer dat in die zelfstandige arbeidersstrijd bepaalde overwinningen worden geboekt, al zijn het dan ook maar tijdelijke overwinningen uiteraard, wordt op aanschouwelijke wijze de telkens opnieuw verkondigde bewering weerlegd, dat arbeiders alleen maar overwinningen kunnen boeken indien zij door de een of andere voorhoede-organisatie worden aangevoerd. Om die reden is ieder succesvol klassengevecht daarginds voor de aanhangers van het voorhoede-standpunt even pijnlijk als voor de Oost-Europese machthebbers die een nederlaag inkasseren.

=====

OVER ANDREJ ALEKSEJEVITSJ ALMARIK

Men kan er bijna niet onderuit over Andrej A. Almarik te schrijven nu als gevolg van zijn komst naar Nederland zijn naam telkens weer opduikt, de ene keer op de voorpagina's, de andere keer op de binnenpagina's van de meeste Nederlandse kranten. Voor "Het Parool" - dat via de heer Karel van 't Reve, de vroegere korrespondent van dit blad in Moskou, speciale betrekkingen met Almarik schijnt te onderhouden - is deze Russische dissident een soort van paradepaardje. Anderen - prof. dr. J. W. Bezemer bijvoorbeeld - hebben hem, alleen al op grond van zijn opstel over de toekomst van de Sowjetunie 1), de "helderste en origineelste denker van de Russische oppositie" genoemd.

Min of meer valt deze belangstelling voor Almarik te begrijpen. Zijn visie op de toekomstige ontwikkeling van Rusland is inderdaad uiterst belangwekkend, in de allereerste plaats wel door zijn opmerkingen over de innerlijke tegenstrijdigheden van de "intelligentsia" en over de innerlijke

1) Andrej A. Almarik, "Haalt de Sowjetunie 1984?", Ned. vertaling Amsterdam 1974, 96 bladzijden.

tegenstrijdigheden van het regiem en zijn bureaucratie. Wij aarzelen niet zijn desbetreffende analyse knap te noemen, mede ook doordat hij kans zag haar in uiterst kort bestek samen te vatten. Niettemin is het niet deze analyse op zichzelf die Almarik ook voor ons tot een interessante figuur maakt, maar datgene wat er in ontbreekt.

Wat ons is opgevallen bij het lezen van dat geschrift waaraan Almarik zijn internationale bekendheid en zijn reputatie als geschiedschrijver te danken heeft, is het feit, dat bij zijn ontleding van de huidige Russische samenleving en bij zijn historische speculaties de a r b e i d e r s - k l a s s e nauwelijks een rol speelt. Het lijkt er af en toe op alsof deze in het geheel niet voor hem bestaât.

Precies twee jaar geleden publiceerde het in Nijmegen verschijnende tijdschrift "Internationale Korrespondentie" de vertaling van een oorspronkelijk in een Frans weekblad afgedrukt interview met drie Russische arbeiders: een machinebankwerker, zijn vrouw - arbeidster in een fabriek van pneumatische apparaten - en een van hun makkers. Het ging om een gesprek dat in een Russische arbeiderswoning aan de rand van Moskou eind 1973 werd gevoerd. Het begon als volgt:

"... Iouri: Je moet niet denken dat de arbeider bij ons niet begrijpt wat er zich rondom hem afspeelt. Hij begrijpt het al lang. Men zegt hem dat alles aan hem toebehoort, de fabrieken, de huizen, de trolleybussen, de staatsbezittingen, kortom alles... Hij is de baas, hij is de machthebber, zoals onze theoretici dat zeggen. Alleen 'de machthebber' ziet dondersgoed dat niemand hem ooit advies komt vragen en dat hij aan iedereen moet gehoorzamen zonder mogelijkheid tot discussie. Werken en bek dicht, dat is alles wat de 'machthebber' mag doen... Het enige wat men wil is hem zoveel mogelijk laten produceren en zo weinig mogelijk betalen. Precies als bij jullie..."

In hetzelfde interview verklaarde één der geïnterviewden:

"...De arbeiders hier hebben geen enkel middel om zich te verdedigen. Ze zijn in alles helemaal overgeleverd aan de willekeur van hun chefs..."

Niettemin werden in de loop van het gesprek allerlei manieren opgesomd waarmee de Russische arbeiders zich desondanks tóch verdedigen en tegen hun uitbuiting verzetten.

In de loop van het gesprek werd ook gepraat over de Russische intellectuelen - intellektuelen, waarvan Almarik in zijn essay over Ruslands toekomst met scherp inzicht verklaard, dat zij niet in staat zijn de Russische verhoudingen te veranderen - en daarover zeiden de Russische arbeider en de vriend van het Russische echtpaar respectievelijk:

".. Valia: Ze denken dat ze een superieur soort zijn. Ze verachten ons..."

Sacha: "... Zij willen het recht hebben artikelen en boeken te schrijven, waarin ze zich vrijelijk kunnen uitdrukken. Maar die democratie, die vrijheid die ze voor zichzelf opeisen, ik ben er helemaal niet van overtuigd dat ze ook ons ervan willen laten

profiteren. Want ze zijn verschrikkelijk bang voor ons. Voor hen zijn wij een ongekultiveerde massa, zijn wij primitievelingen. Ze zijn ervan overtuigd, dat wanneer de arbeiders de straat op zouden gaan, dat dan het eerste wat ze zouden doen het plunderen van hun huizen, het vermoorden van hen zou zijn..."

Wij hebben aan deze woorden onwillekeurig moeten terugdenken toen wij dezer dagen nog eens het beroemde opstel van Andrej Almarik herlazen. Niet dat er bij hem ook maar iets van een verachting voor de Russische arbeiders te bespeuren valt. Uit zijn verslag van zijn jongste arrestatie, kort voor zijn vertrek naar Nederland, in vier afleveringen volledig gepubliceerd in "Het Parool", krijgt men de stellige indruk, dat hij niet tot het mensentype behoort, dat een verachting voor arbeiders koestert. Dát echter wat door Sacha werd opgemerkt schijnt ons volledig op Almarik van toepassing te zijn.

Allereerst geeft Almarik op twee plaatsen in zijn opstel uiting aan de vrees waarvan Sacha sprak. Hij spreekt op blz. 41 van "de destructieve beweging der 'laagste' klassen, die de meest vernielzuchtige, gewelddadige en onverantwoordelijke vormen aan zal nemen..."; hij noemt op blz. 57 de waarschijnlijkheid dat "de democratische beweging, waaraan het regiem door voortdurende onderdrukkingen de gelegenheid heeft onthouden sterk te worden, niet in staat zal zijn het land onder controle te krijgen, in elk geval niet lang genoeg om de problemen op te lossen.... In dat geval", zegt hij, "zal..... de macht in handen van extremistische groepen en elementen vallen en het land zal beginnen uiteen te vallen temidden van anarchie, geweld en felle strijd tussen de nationaliteiten."

In de tweede plaats proeven wij uit een in de Nederlandse vertaling van zijn opstel opgenomen - overigens voortreffelijke - "Open brief aan Anatolij Koeznetsov" datgene, wat Sacha opmerkte omtrent de vrijheidsdorst der Russische auteurs.

Wat het eerste - de vrees voor de vernielzucht en de gewelddadigheid, voor de chaos en de anarchie - betreft, het is alsof men, de woorden van Almarik lezende, een stem uit het graf hoort, of liever gezegd: een stem uit het mausoleum, de stem van Lenin. Want de vrees die Almarik vervult is dezelfde als die welke Lenin vervulde toen hij in september van 1917 zijn brochure schreef over "De dreigende catastrofe en hoe men haar moet bestrijden". "De dreigende catastrofe", dat was destijds voor Lenin de revolutie van onder op, die slechts kan worden gekeerd door de machtsgreep van de partij. Dat laatste wil Almarik natuurlijk niet, althans niet op de manier van Lenin. Hij is géén leninist, hij behoort, als wij het goed zien, eerder tot die stroming binnen de politieke dan wel kulturele Russische oppositie die - om zijn eigen woorden te gebruiken - een "liberale ideologie" aanhangt. Maar evenals Lenin tot de "intelligentsia" behorend, vervult hem een mogelijke verzetsuitbarsting van "het volk" met een al even grote afschuw.

Wij spreken hier met opzet van "het volk". Want ook al heeft Almarik het in zijn opstel een hoogst enkele keer over arbeiders, van een klassenanalyse is bij hem geen sprake om de eenvoudige reden, dat hij er geen enkele notie van heeft wat een klassenanalyse is. Waar hij in zijn geschrift op een gegeven moment (en verderop nog weer eens) van een "klassenbenadering" spreekt, dan bedoelt hij daarmee een houding van het heersende regiem, die neerkomt op: "goed is wat de regering goed uitkomt". Dat is in-

derdaad het wezenlijke van het bolsjewistische partij-jargon, maar dat dit partij-jargon ontleend is aan een ideologie, die daarom een *i d e o l o - g i e* is, omdat zij de theorie ener heersende klasse is, dat beseft Almarik niet.

Almarik deelt datgene wat hij "de oppositie" noemt in drie stromingen in, te weten een liberale, een christelijke en een, die van mening is dat het regiem "de marxistisch-leninistische ideologie voor zijn eigen doeleinden heeft vervalst en dat het voor de gezondmaking van de Russische maatschappij noodzakelijk is terug te keren tot de zuivere principes van het marxisme-leninisme." Almarik behoort naar onze overtuiging niet tot deze laatste stroming. Maar hij heeft niet het minste vermoeden dat datgene wat deze laatste stroming het "ware-marxisme-leninisme" noemt op zijn beurt ook weer een "vervalsing" is. Almarik wéét niet, dat het leninisme, ook al heeft het dan bepaalde termen van 't marxisme overgenomen, met het marxisme niets te maken heeft; hij weet niet, dat het marxisme de scherpst denkbare kritiek op het leninisme is (en levert) en hij kán het ook niet weten doordat hij het marxisme alleen maar in de vorm van de Russische "vervalsing" heeft leren kennen. Voor zover Almarik tegen de humbug van het leninisme strijdt, levert hij een gevecht, waartoe het marxisme in alle opzichten beter is toegerust dan hij en waartoe ook de Russische arbeidersklasse - getuige reeds de enkele citaten uit het hierboven ter sprake gebrachte interview - beter is toegerust dan hij. Ala analyse van wat er in Rusland aan de hand is slaan wij de simpele opmerkingen van de drie eenvoudige arbeiders beduidend hoger aan dan heel 't van geest en belezenheid getuigende essay van Almarik.

In een inleiding waarmee hij Almariks opstel bij de west-europese lezer introduceert schrijft de reeds door ons genoemde prof. Bezemer, dat Almarik "het scenario schetst van een revolutie die op de revolutie van 1917 lijkt als één druppel water op een andere". De opmerking is naar onze mening treffend juist. Almarik komt in zijn denken niet uit boven een burgerlijke revolutie zoals die van de bolsjewieken in 1917. Een proletarische revolutie ligt buiten zijn voorstellingsvermogen en hij heeft er derhalve in het geheel geen oog voor, dat een van de kenmerken van een proletarische revolutie dit is, dat zij zich aan geen *e n k e l* scenario van wat voor soort ook stoort, of, voor zover hij daar wél oog voor heeft, is dat dan voor hem geen revolutie, maar "de chaos" of "de ondergang". Hij bedoelt daarmee een "ondergang" zonder meer, niet een ondergang van het regiem die door de onderdrukte klasse wordt veroorzaakt. Dat komt doordat Almarik de in Rusland bestaande onderdrukking uitsluitend ziet als een politieke onderdrukking en zich niet inlaat met het feit, dat deze politieke onderdrukking een middel is om de economische onderdrukking van de arbeidersklasse als loonarbeidersklasse en producenten van meerwaarde te verzekeren, Almarik houdt zich politiek met de bolsjewistische onderdrukking bezig zonder zich in haar maatschappelijk karakter te verdiepen. Vandaar dat hij wel heel duidelijk de zwakte van de "intelligentsia" ziet, niet echter de potentiële kracht van het Russische proletariaat.

Ware het anders, Almarik zou in het westen een minder welkome gast zijn geweest en nimmer het paradepaard van "Het Parool" zijn geworden. Van figuren die de spreekbuis of de exponent zijn van de strijd van de Russische arbeiders moet het kapitalistische westen niets hebben, zomin als het iets moet hebben van die strijd zélf. Het kapitalistische westen is met het staatskapitalistische Rusland tenslotte nauwer verwant dan met de

arbeidende klasse, die van Rusland mee inbegrepen. Omgekeerd is de typisch intellectueel ingestelde Almarik nauwer verwant met de westerse intellectuelen dan met de tegen hun onderdrukking strijdende arbeiders in het westen. Tot hen richt hij zich niet, zomin als hij zich tot de Russische arbeiders richt. Hún taal spreekt hij niet.

De arbeider Sacha zei het in bedoelde vraaggesprek aldus:

"... Als de intellectuelen de macht zouden grijpen, zouden wij er niet veel bijzonders mee winnen. Dat wil niet zeggen dat we niets moeten doen. Het wil alleen zeggen dat die 'bevrijding' voor ons niet voldoende is, dat wij verder moeten gaan. En om verder te komen moeten we niet op de intellectuelen rekenen, maar alleen op ons zelf... wij moeten zélf onze problemen oplossen..."

Een dergelijke oplossing ligt geheel en al buiten Almariks geestelijke horizon. Zo Almarik een taal spreekt die Sacha niet verstaat (al heeft hij goed door waarin de door de intellectuelen bedoelde "vrijheid" tekortschiet), Sacha spreekt een taal die (hoe duidelijk ook) niet door Almarik verstaan wordt. Men kan het Almarik niet kwalijk nemen. De situatie is overal zo waar de kapitalistische produktiewijze de haar kenmerkende klassenscheiding heeft veroorzaakt. Dat maakt zijn essay niet minder lezenswaardig, het verklaart slechts de beperkingen ervan.

+++++

" N O E M H E T G E L I J K J E W I L T "

De Joegoslavische professor Markovic, één van de redakteuren en uitgevers van het, op een gegeven moment door het Tito-bewind verboden tijdschrift "Praxis", hield onlangs een causerie in de Londense School voor Economie. Er waren zo'n 600 à 800 belangstellende toehoorders. Toen na zijn korte en knap voorgedragen inleiding het moment van een gedachtenwisseling was aangebroken, meldde zich als eerste een jonge diskussiant, die weliswaar niet kenbaar maakte tot welke politieke richting hij behoorde, maar die door zijn vraag aan de inleider zijn trozskistische opvattingen onmiddellijk liet blijken.

"Professor Markovic", zo sprak hij vanaf het balkon, "kunt u ons ook zeggen of de Sowjetunie een land is waar het staatskapitalisme heerst of dat zij beschouwd moet worden al een door de bureaucratie gedegenererde arbeidersstaat?"

Over het gezicht van professor Markovic gleed een welwillende glimlach. "Waarom", zo vroeg hij minzaam, "gebruik je zulke dikke woorden? Ga er zelf kijken. Dan zul je zien, dat sommige mensen er in glanzende auto's rijden en dat zij zich na hun werk in die auto's naar woningen begeven die je best paleizen zou kunnen noemen. Je zult ook vele andere mensen zien, die niet in auto's naar en van hun werk gaan en die in huizen wonen, die in de verste verte niet aan paleizen doen denken. Kijk, je kunt het noemen zoals je wilt, maar dát is het en daar gaat het om en er verandert niets aan door de een of andere naam."=====

+++++
+++++

SPAANSE OPPOSITIE HOUDT OOG GERICHT
OP DE P. C. E. EN OP SANTIAGO CARILLO

Toen in de laatste dagen van juli de Partido Comunista de Espana, de zich aldus noemende Communistische Partij van Spanje (PCE), in de Italiaanse hoofdstad haar kongres hield, schreef het Spaanse fascistische dagblad "Arriba", dat het wel leek alsof "Rome tijdelijk de hoofdstad van Spanje was geworden". Met die woorden werd natuurlijk gedoeld op het feit, dat de ogen van alle oppositionele partijen en stromingen, de uiterst reformistische Socialistische Arbeiderspartij evengoed als de katholieke democraten rond Ruiz-Jiménez, de Sociaaldemokratische Unie evengoed als de liberalen, de trozskisten van de Liga Comunista al evenzeer als de maoïsten, op die bijeenkomst van de Spaanse bolsjewieken waren gericht.

Die belangstelling kan goed verklaard worden. De bolsjewieken van de door Santiago Carillo geleide P.C.E. nemen binnen de Spaanse oppositie een "sleutelpositie" in. Van hen hangt het min of meer af of de Spaanse oppositie zich omtrent de naaste toekomst ernstige zorgen moet maken dan wel deze min of meer met een gerust hart tegemoet kunnen zien. Van hen hangt het af of "de Spaanse problemen", om het oppositionele spraakgebruik te volgen, zullen kunnen worden opgelost of niet. En wanneer de Spaanse oppositie het over "de Spaanse problemen" heeft, dan gaat het eigenlijk maar om één ding, om één probleem, waartoe alle andere problemen in Spanje kunnen worden herleid, namelijk: hoe de Spaanse arbeiders zich zullen opstellen tegenover het democratische Spanje dat uit de ruïnes van het franquistisme zal verrijzen.

Het huidige Spanje is niet meer het Spanje van 1939. Weliswaar kan er nog altijd van Franco-Spanje worden gesproken, van een fascistisch land, waar ondanks alle zogenaamde "liberalisatie" van Fraga Iribarna of van anderen nog steeds barbaarse onderdrukingsmethoden heersen en ouderwetse politieke structuren, maar de economische onderbouw van datzelfde Spanje is in de loop van ruim 36 jaar grondig veranderd. Er is een modern kapitalistisch produktie-apparaat ontstaan en diensengevolge ook een nieuw en modern proletariaat, dat met de arbeidersklasse van voorheen niet meer kan worden vergeleken. De Spaanse oppositie, die de exponente van Spanje's kapitalistische ontwikkeling is, houdt met één oog nauwlettend haar franquistische vijand in de gaten. Met het andere oog bespiedt zij argwanend de Spaanse arbeiders. Die oppositie is er zich klaar van bewust, dat de arbeiders haar vijanden van morgen zijn. Zij vraagt zich een tikkeltje onzeker af of diezelfde arbeiders vandaag nog wel als haar bondgenoten kunnen worden beschouwd.

Om die reden heeft de Spaanse oppositie dringend behoefte aan een zowel bekwame als betrouwbare "politieagent", die de taak verstaat de arbeidende klasse van Spanje in bedwang te houden. Geen organisatie nu lijkt haar beter voor dat karwei geschikt dan de PCE, die de schijn op zich wil laden een partij te zijn, die voor de belangen der arbeiders in de bres staat, maar die tegelijkertijd ondubbelzinnig blijkt geeft van haar kapitalistisch karakter en van haar bereidheid de burgerlijke orde met hand en tand te verdedigen.

Die bereidheid van de Spaanse bolsjewieken om als de verdedigers van de burgerlijke samenleving op te treden is allesbehalve iets nieuws. Reeds

ten tijde van de burgeroorlog, dus in de jaren 1936-1939 is de PCE krachtig als de kampioen van het Spaanse burgerdom opgetreden. Zij heeft binnen het republikeinse kamp zo krachtig iedere revolutionaire tendenz bestreden dat het mede als gevolg van háár optreden aan generalissimo Franco niet al te moeilijk viel de zege te behalen op de republiek. De werkelijk gevaarlijke tegenstanders van het Spaanse fascisme waren al door het Spaanse bolsjewisme onschadelijk gemaakt. Zij waren of voor de bolsjewistische executiepelotons gestorven ófwel zij zaten in de gevangenissen van de Gepeoe, van waaruit zij regelrecht voor de franquistische executiepelotons konden worden gesleept.

Tegenover de huidige proletarische generaties in Spanje heeft de PCE die kontra-revolutionaire rol tijdens de Spaanse burgeroorlog hetzij doodgezwegen, hetzij met bolsjewistische brutaliteit ontkend. Tegelijkertijd echter heeft zij, met dezelfde brutaliteit, zich tegenover het Spaanse ondernemerdom en tegenover burgerlijke groeperingen in Spanje op die rol beroepen. Het is bepaald nog niet zo lang geleden dat zij de burgerlijke demokraten er op heeft gewezen en aan heeft herinnerd, dat zij tussen '36 en '39 voor de burgerlijke orde en voor de handhaving van de partikuliere eigendom in het krijt trad. Zij heeft er aan toegevoegd, dat zij de Spaanse bourgeoisie graag de garantie wilde geven ook in de naaste toekomst met heel haar vermogen de kapitalistische eigendom te zullen verdedigen.

De PCE en Santiago Carillo, dat blijkt ondubbelzinnig uit een reeks van uitspraken van hun kant, streven naar een democratisch Spanje, dat kapitalistisch zal zijn; een Spanje waarin de akkumulatie en de concentratie van het kapitaal ongehinderd voortgang zal vinden. Zij hebben weliswaar te kennen gegeven dat zij voor sommige sectoren van het economisch leven een "nationalisatie" voorstaan, maar dat onderscheidt hen nauwelijks van allerlei burgerlijke groepen of partijen in Spanje en dit deel van hun programma is voor de Spaanse burgerij bepaald niet afschrikwekkend. Sociaaldemokraten als Tierno Galván en katholieke demokraten als Ruiz-Jiménez, staan óók nationalisatie van belangrijke sectoren van het economisch leven voor en daar komt dan nog bij, dat de bolsjewieken nadrukkelijk hebben verklaard dat buitenlandse investeringen n i e t zullen worden genationaliseerd en dat zij bovendien te kennen hebben gegeven, dat de nationalisatie niet mag geschieden langs de weg van onteigening. Aandeelhouders van te nationaliseren ondernemingen moeten volgens Carillo en de zijnen worden uitgekocht. En als die aandeelhouders hun aandelenpakketten liever niet verkopen willen, dan mogen zij van de heren bolsjewieken aandeelhouder van de genationaliseerde bedrijven blijven en dan zullen zij kunnen delen in de "winst" die de genationaliseerde ondernemingen maken.

Dat is, wie zou het willen ontkennen, een bijzonder duidelijke taal. Maar die taal is in de afgelopen jaren niet altijd op de juiste wijze verstaan. De oorzaak van dat misverstand moet in de maatschappelijke ontwikkeling van Spanje worden gezocht. Toen de burgeroorlog ten einde liep was Spanje nog allesbehalve een land met een moderne kapitalistische economie. In vele delen van het land, met name in de landbouw, overheersten nog feodale toestanden en produktieverhoudingen. De industrie was zwak ontwikkeld en in enkele delen van het land (Asturië, Baskenland en Catalonië) gekoncentreerd. Het Spaanse fascisme kenmerkte zich door een feodale geest. Het ondernemerdom was nog allerm minst een krachtige klasse met een open oog voor haar eigen maatschappelijke belangen. Ten dele waren kapitalistische structuren nauw met feodale structuren verweven. De bourgeoisie profiteer-

de van het Franco-bewind.

Onder dergelijke omstandigheden traden bij de verschillende stromingen die de kapitalistische ontwikkeling vertegenwoordigden niet de respektievelijke b e l a n g e n , maar de respektievelijke i d e o l o g i e ë n op de voorgrond. Dat feit is aansprakelijk voor de jarenlange verdeeldheid van de Spaanse oppositie. Er is wel eens, meer dan eens zelfs, beweerd, dat de oppositie tegen Franco zwak was, omdat zij zo hopeloos verdeeld was. De waarheid is precies omgekeerd. De Spaanse oppositie was verdeeld zo lang zij zwak was. Zolang de maatschappelijke ontwikkeling haar nog niet krachtig had gemaakt, zolang heersten er binnen haar gelederen felle ideologische tegenstellingen, waarbij uiteraard de bolsjewistische ideologie (de bolsjewistische humbug, zo men wil) op de christen-demokratische humbug botste. Maar naarmate het kapitalisme zich ontwikkelde trad de ideologie op de achtergrond en begon het gemeenschappelijke kapitalistische belang de kapitalistische geschillen te overheersen. Dáár ligt de reden dat in de jongste tijd de Spaanse oppositie tot een bundeling van de krachten is kunnen komen. Niet o n d a n k s de bestaande verschillen hebben de Spaanse oppositiepartijen zich verenigd, maar dank zij het feit, dat het allemaal kapitalistische partijen zijn, hoe ze zich ook mogen noemen en al hun gepraat over "socialisme" ten spijt.

De bundeling van de Spaanse oppositiepartijen is geschied in twee fasen. Het begon in 1974 met de oprichting van de Democratische Junta. Deze werd in juli van dat jaar buiten de Spaanse grenzen ten doop gehouden in Parijs en wel door de bolsjewiek Santiago Carillo en door Calvo Serer, een liberaal, die behoort tot de aanhangers van de Opus Dei en van Don Juan, de vader van de huidige koning Juan Carlos. Diverse partijen echter, bijvoorbeeld de Socialistische Arbeiderspartij - gevormd naar het model van de Duitse S.D.P. - en de Izquierda Democrática van Ruiz-Jiménez weigerden om toe te treden. Die partijen en nog enkele andere vormden in juli 1975 het zogenaamde Democratisch Platform.

Er is beweerd, dat de afzijdigheid van de Platform-partijen van de Junta veroorzaakt werd door een afkeer van de PCE, die als de grootste Junta-partij deze domineerde. Die afkeer zou dan, nog altijd volgens deze "verklaring", ontstaan zijn doordat de PCE als een "arbeiderspartij" werd gezien, in welker gezelschap de anderen zich niet goed thuisvoelden.

Die "verklaring" voor het ontstaan van het Platform houden wij voor geheel onjuist. Wat de Platform-partijen van de PCE scheidde was niet haar vrijage met de arbeidersklasse, die te doorzichtig was om door de burgerlijke groepen niet als huwelijkszwendel te worden doorzien. De tegenstelling van de burgerlijke groepen met de PCE berustte op het feit, dat de PCE typisch de exponent is van een staatskapitalistische ontwikkeling. Dat zij zich bij tijd en wijle en iedere keer dat het in haar kraam te pas komt in een proletarisch karnavalspak steekt, daarom werd en wordt de PCE niet gemeden. Integendeel, dat de PCE er naar streeft zich als een "arbeiderspartij" (zoals men dat dan noemt) vóór te doen en dat zij er op de huidige trap der maatschappelijke ontwikkeling nog in sláágt zich als een "arbeiderspartij" voor te doen, dat schrikt de overige partijen allerminst af. Het is allerminst een reden om het gezelschap van de PCE te mijden, integendeel: het is juist een reden haar gezelschap te zoeken. Want dát juist maakt de PCE tot een geschikte "politieagent" voor het kapitaal; dát precies maakt haar tot een begeerde bondgenoot.

Dat de PCE voor kapitalistische belangen strijdt, dat is de Spaanse

oppositie duidelijk genoeg. Het voor haar belangrijke punt is, of zij bij dat kapitalistisch streven de staatskapitalistische tendenzen op de voor- dan wel op de achtergrond wil plaatsen. Naarmate de P.C.E., die uiteraard niet verder kan springen dan op dit moment haar polsstok lang is, haar staatskapitalisme meer tot een bijzaak, haar kapitalisme tot haar hoofd- zaak maakte, was er binnen de oppositie geen vuiltje meer aan de lucht.

Dat het Platform bepaald niet is opgericht omdat men de PCE geen goed burgerlijk gezelschap zou vinden blijkt ook hieruit, dat al terstond na de oprichting op samenwerking met de Junta werd afgestevend. Die koers werd op 26 maart j.l. bekroond met de samensmelting van Platform en Junta tot de Demokratische Coördinatie. Van enige afkeer van de PCE was daarmee in het geheel geen sprake. De oppositiepartijen in Spanje waren er volledig van overtuigd dat zónder de PCF een "geordende" overgang naar de demokra- tie zoals zij zich die voorstellen niet wel mogelijk is. De orde, niet de franquistische orde, maar de modern-kapitalistische van de nabije toekomst moet gehandhaafd worden. Om het te zeggen met de variatie op een bekende slagzin: "Maar goed dat er politie, pardon... maar goed dat de PCE er is."

Wat de oppositiepartijen, die zich mét de PCE hebben aaneengesloten tot de Demokratische Coördinatie ten volle hebben begrepen, dat heeft de nieuwe Spaanse regering van premier Alfonso Suarez, die Arias Navarro is opgevolgd, n i e t begrepen. Suarez, door puur-franquiatische instituten als de Raad voor het Koninkrijk, aan koning Juan Carlos aanbevolen, heeft een schamele poging gedaan het partijwezen in Spanje te legaliseren. Maar voor de PCE maakte hij een uitzondering. De PCE beschouwt Suarez als "een totalitaire partij" en de PCE dient volgens hem net als tot dusver een ver- boden partij te blijven.

Dat Suarez tot een dergelijk standpunt komt spruit daaruit voort dat hij en zijn ministers geen vertegenwoordigers van de modern-kapitalisti- sche ontwikkeling zijn. Ze vertegenwoordigen, al hun beloftes en tolerante praatjes ten spijt, nog altijd het verleden. Omdat ze het verleden verte- genwoordigen verstaan ze de taal van morgen niet en dientengevolge zijn ze niet in staat uit de woorden van de PCE het puur-kapitalistische belang te beluisteren. De oppositiepartijen als exponenten van de kapitalistische ontwikkeling kunnen dat wel. Vandaar dat eind juli '76 Spaanse intellektu- elen tegen de "diskriminatie" van de PCE hebben geprotesteerd en deze heb- ben gekenschetst als een poging om verdeeldheid te zaaien binnen de rijen van de oppositie.

Tegen een dergelijke poging keerde zich op het kongres van Rome ook Carillo. Hij betoogde daar, dat de politieke Spaanse oppositie vooral de eenheid moest bewaren. Maar voor zover hij met "eenheid" bedoelde "de een- heid met de PCE" was zijn vermaning eigenlijk volstrekt overbodig. De een- heid met de PCE bestáát en verre ervan dat zij in gevaar verkeert wordt ze door de maatschappelijke ontwikkeling in Spanje voortdurend hechter. Het Spaanse kapitalisme wéét wat het aan de PCE heeft.

In Rome zei Carillo: "De PCE heeft zich bereid getoond aan een oplos- sing der Spaanse problemen mee te werken". Zo is het inderdaad. Aan de PCE zal het niet liggen zo het Spaanse kapitalisme in de naaste toekomst moei- lijkheden van de kant van de arbeiders ondervindt.

=====